

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jakuba Camrdu a soudců Mgr. Ondřeje Mrákoty a JUDr. Lenky Matyášové v právní věci žalobce: **Ing. B. P.**, zastoupený Mgr. Julií Chocholovou, advokátkou se sídlem Královopolská 874/84, Brno, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 17. 3. 2015, č. j. 34 Ad 9/2014 - 45,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá.**
- II. Žalovaná **je povinna** zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení částku 3146 Kč do patnácti dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám jeho právní zástupkyně Mgr. Julie Chocholové, advokátky.

O d ů v o d n ě n í :

I. Průběh dosavadního řízení

Kasační stížností podanou v zákonné lhůtě se žalovaná (dále též „stěžovatelka“) domáhá zrušení shora uvedeného rozsudku Krajského soudu v Brně (dále jen „krajský soud“). Tímto rozsudkem krajský soud zrušil rozhodnutí stěžovatelky ze dne 11. 2. 2014, č. j. X (dále též „napadené rozhodnutí“), a věc jí vrátil k dalšímu řízení.

Česká správa sociálního zabezpečení rozhodnutím ze dne 10. 12. 2013, č. j. X (dále též „rozhodnutí I. stupně“), zamítla žádost žalobce o starobní důchod pro nesplnění podmínek § 28 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších

předpisů (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“), neboť žalobce ke dni dosažení důchodového věku dne 4. 2. 2014, od kterého žádá přiznání starobního důchodu, získal pouze 20 roků a 67 dnů pojištění a podmínku potřebné doby pojištění podle § 29 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění (30 let) ani dle § 29 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění (nedosáhl věku 67 let a 8 měsíců) pro nárok na starobní důchod nesplnil. Pokud jde o hodnocení doby pojištění, kterou žalobce získal v „Republice Kosovo“ za doby existence bývalé Socialistické federativní republiky Jugoslávie (dále jen „SFRJ“) a kterou prokazoval potvrzením společnosti H. C. Emin Duraku ze dne 11. 1. 2008 (zaměstnán 18 let, 9 měsíců a 7 dnů) a potvrzením Ministerstva práce a sociálních věcí, Důchodové správy Kosova, ze dne 21. 4. 2004 o odpracované době a příjmech za období let 1973 až 1987, stěžovatelka uvedla, že vztahy mezi SFRJ a bývalým Československem byly upraveny Úmluvou mezi Československou republikou a Federativní lidovou republikou Jugoslavií o sociálním zabezpečení publikovanou pod č. 3/1958 Sb. (dále též „Úmluva“), která je dosud platná ve vztahu k Bosně a Hercegovině. S účinností od 1. 12. 2002 byla přijata Smlouva mezi Českou republikou a Svazovou republikou Jugoslávie o sociálním zabezpečení publikovaná sdělením č. 130/2002 Sb. m. s. (dále též „Smlouva“), která je dosud v platnosti ve vztahu k Republice Srbsko a k Černé Hoře. Mezi ČR a Republikou Kosovo byla Smlouva v platnosti do 7. 1. 2011 a v současné době platí v oblasti sociálního zabezpečení ve vztahu k Republice Kosovo bezesmluvní vztah, neboť nová smluvní úprava nebyla prozatím přijata. Vzhledem k tomu, že žalobce podal žádost o starobní důchod dne 4. 11. 2013 a věku pro vznik nároku na starobní důchod dosáhl dne 4. 2. 2014, tj. po ukončení platnosti Smlouvy, nelze ji podle stěžovatelky na případ žalobce aplikovat a přihlídnout k době pojištění získané v Kosovu, případně bývalé SFRJ.

Proti rozhodnutí stěžovatelky podal žalobce u krajského soudu žalobu, ve které zejména namítal, že byl porušen zákon o důchodovém pojištění a rozhodnutí je také v rozporu se Smlouvou. Stěžovatelka dle názoru žalobce nedostatečně zjistila skutkový stav věci, neboť vycházela pouze z doby pojištění žalobce získané na území ČR a nepřičetla k ní dobu pojištění získanou na území SFRJ, ačkoliv v souladu s čl. 16 Smlouvy měl být aplikován princip sčítání dob pojištění. Žalobce dosáhl stanoveného důchodového věku dne 4. 2. 2014 a k tomuto dni získal dobu pojištění v ČR v rozsahu 20 let a 67 dnů a na území SFRJ k témuž dni získal dobu pojištění 18 let 9 měsíců a 6 dnů. Stěžovatelka nesprávně věc posuzovala z hlediska právních vztahů s Republikou Kosovo, přestože žalobce není a nikdy nebyl občanem této republiky. Před nabytím státního občanství ČR byl žalobce občanem Republiky Srbsko. Stěžovatelka tedy měla zohlednit dobu pojištění získanou žalobcem podle právních předpisů Srbské republiky, resp. SFRJ. Pracovní průkaz č. 558425 vydaný úřady SFRJ eviduje žalobcem odpracované roky na území SFRJ, resp. Srbska. Žalobce byl po celou dobu svého zaměstnání účasten důchodového pojištění v SFRJ (později Republika Srbsko), a nikoli v Republice Kosovo. Na základě uvedeného je nositelem důchodového pojištění žalobce Srbská republika, která je také kompetentní k hodnocení dob pojištění. V replice k vyjádření stěžovatelky žalobce dále zdůraznil, že zaměstnání nezískal v Kosovu, ale v SFRJ, od roku 1992 ve Svazové republice Jugoslávii (dále též „SRJ“). V době, kdy byl zaměstnán v Kosovu, Kosovo jako samostatný stát ani neexistovalo, byl účasten důchodového pojištění v Jugoslávii, resp. v nástupnickém státu - Srbské republice, která je nositelem jeho pojištění. Žalobce se domnívá, že při posuzování jeho žádosti o starobní důchod měl tedy být aplikován čl. 3 písm. a) a čl. 16 Smlouvy a princip sčítání dob pojištění. Ani Úmluva ani Smlouva

pokračování

nevztahují svou aplikaci k místu výkonu zaměstnání, nýbrž k postavení oprávněné osoby a její státní příslušnosti.

Krajský soud napadeným rozsudkem žalobě vyhověl, když v řízení před soudem opatřil úřední překlad rozhodnutí srbského Republikového fondu důchodového a invalidního zabezpečení, oddělení důchodového a invalidního zabezpečení podle mezinárodních smluv (dále jen „Republikový fond“), ze dne 6. 3. 2012, které bylo v originále doručeno stěžovateli dne 2. 4. 2012. Dle tohoto úředního překladu ze srbského jazyka Republikový fond vydal dne 6. 3. 2012 pod č. 83642 usnesení na základě srbského zákona o důchodovém a invalidním zabezpečení, stanov Republikového fondu a Úmluvy o sociálním zabezpečení mezi Srbskou republikou a Českou republikou, kterým přerušil řízení o přiznání nároku na invalidní důchod k žádosti B. P. z B. (žalobce) ze dne 28. 1. 2008, neboť v průběhu řízení bylo zjištěno, že je potřeba zjistit, zda pojištěnec splnil dobu pojištění v Srbské republice na území Kosova a Metohije za dobu práce od 18. 11. 1968 do 11. 8. 1970, od 20. 1. 1972 do 1. 9. 1974, od 22. 12. 1977 do 12. 11. 1990, od 13. 11. 1990 do 9. 6. 1991 a od 10. 6. 1991 do 31. 12. 1992. Podle odůvodnění tohoto usnesení ze zprávy RFDIZ Ředitelství Priština ze dne 4. 6. 2011 bylo zjištěno, že za shora uvedená období nebyly nalezeny požadované údaje a nelze je prověřit a že pojištěnec (žalobce) v Srbsku pracoval pouze na území Kosova a Metohije, a tedy prozatím nejsou splněny podmínky pro rozhodnutí o žádosti o invalidní důchod.

Krajský soud dovodil, že obsah výše uvedeného rozhodnutí Republikového fondu odpovídá čl. 3 Smlouvy a stěžovatelka tedy pochybila ve svém závěru, že v současné době po ukončení platnosti Smlouvy ke dni 7. 1. 2011 mezi ČR a Republikou Kosovo neexistuje smluvní vztah, který by bylo lze v případě žalobce aplikovat, i když sama konstatuje, že Smlouva je dosud v platnosti ve vztahu k Srbsku a Černé Hoře. Krajský soud dospěl k závěru o aplikovatelnosti Smlouvy na případ žalobce, stěžovatelku v dalším řízení zavázal zkoumáním rozsahu doby pojištění v Srbsku na tehdejší území Kosovo za dobu práce na tomto území tvrzenou a dokládanou žalobcem. Pro rozhodnutí o žádosti a o nároku žalobce na starobní důchod je třeba aplikovat čl. 16 Smlouvy, tj. princip sčítání dob pojištění. Proto krajský soud zrušil napadené rozhodnutí stěžovatelky podle § 78 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), a věc jí vrátil k dalšímu řízení.

II. Obsah kasační stížnosti stěžovatelky a vyjádření žalobce

Rozsudek krajského soudu napadla stěžovatelka kasační stížností, ve které namítá nezákonnost spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem dle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Za spornou otázku považuje hodnocení doby pojištění, kterou žalobce získal za doby práce spadající do let 1968 až 1992 v „Republice Kosovo“ v době existence SFRJ. Podle stěžovatelky krajský soud nesprávně posoudil účinnost Smlouvy a nevzal v úvahu, že žalobce uplatnil (resp. splnil) podmínky pro nárok na starobní důchod po skončení její platnosti. Nesouhlasí s názorem krajského soudu, že v daném případě lze aplikovat Smlouvu pro účely hodnocení doby pojištění, kterou žalobce získal v „Republice Kosovo“ za doby existence bývalé SFRJ. Stěžovatelka trvá na tom, že žalobce splnil podmínku dosažení důchodového věku pro nárok na starobní důchod v době, kdy mezi

ČR a Republikou Kosovo nastal v oblasti sociálního zabezpečení bezsmluvní vztah. Neexistuje tedy právní úprava, která by umožňovala hodnocení doby odpracované v Republice Kosovo, resp. její přičtení k době odpracované v ČR pro posouzení splnění podmínky potřebné doby pojištění pro nárok na starobní důchod. Stěžovatelka uvedla, že dohody v oblasti sociálního zabezpečení jsou založeny na principu reciprocity. Jestliže tedy Republika Kosovo nepřejala smlouvy o sociálním zabezpečení, které uzavřela Srbská republika, neexistuje předpis, podle něhož by bylo možné dobu zaměstnání odpracovanou na jejím území hodnotit pro nároky z českého důchodového pojištění. Stěžovatelka zdůraznila, že k hodnocení zaměstnání vykonávaného žalobcem na území Kosova je kompetentní pouze Republika Kosovo. Z výše uvedených důvodů nelze při hodnocení nároku žalobce na starobní důchod přihlídnout k době jeho zaměstnání na území Kosova.

Ve vyjádření ke kasační stížnosti žalobce poukázal na osobní rozsah Smlouvy sjednaný v čl. 3 písm. a), do něž podle svého přesvědčení spadá, neboť byl občanem Svazové republiky Jugoslávie (a následně občanem Republiky Srbsko), kdy za jejího trvání získal na jejím území dobu pojištění, potvrzenou důkazním materiálem ve spise. Republika Srbsko je podle žalobce nositelem pojištění, protože celou dobu přispíval do jejího sociálního systému. Naopak Republika Kosovo s ním nebyla v žádném vztahu v oblasti sociálního zabezpečení, proto není důvod, aby se tento subjekt podílel na starobním důchodu žalobce. Žalobce má za to, že pro posouzení jeho nároku není rozhodné, že z teritoriálního hlediska získal dobu pojištění na území dnešní Republiky Kosovo, neboť v době, kdy žalobce získal předmětné doby pojištění, Republika Kosovo jako stát neexistovala a zaměstnání, od kterého se odvíjí doby pojištění, bylo vykonáváno na území Svazové republiky Jugoslávie, nikoliv na území Kosova. Republika Kosovo vznikla jako stát až v době, kdy žalobce již dlouhodobě žil v České republice, kde byl také účasten důchodového pojištění. Vůči Republice Kosovo žalobce nikdy neplnil žádné povinnosti v oblasti sociálního zabezpečení, tudíž se tato nemohla stát nositelem pojištění. Žalobce byl účasten důchodového pojištění ve Svazové republice Jugoslávie a následně pak v Republice Srbsko. Stěžovatelka rozhodla v dané věci nesprávně, když neaplikovala Smlouvu a zejména princip sčítání dob pojištění obsažený v čl. 16 Smlouvy. Z těchto důvodů žalobce navrhl, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost stěžovatelky zamítl a zavázal ji k povinnosti nahradit žalobci náklady řízení.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

Nejvyšší správní soud nejprve přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného rozsudku (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), je podána osobou oprávněnou, neboť stěžovatelka byla účastníkem řízení, z něhož napadený rozsudek vzešel (§ 102 s. ř. s.), a jedná za ni osoba s vysokoškolským právnickým vzděláním, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie (§ 105 odst. 2 s. ř. s.).

Nejvyšší správní soud poté přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu v souladu s § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., podle nichž byl vázán rozsahem a důvody, jež byly stěžovatelkou v kasační stížnosti uplatněny. Přitom neshledal vady uvedené v § 109 odst. 4

pokračování

s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti. Nejvyšší správní soud přitom dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

V projednávaném případě je spornou právní otázkou to, zda při rozhodování o nároku žalobce na starobní důchod měla stěžovatelka posuzovat splnění podmínek nároku žalobce na důchodovou dávku pouze na základě českých vnitrostátních předpisů, anebo současně i podle mezinárodní smlouvy o sociálním zabezpečení, konkrétně Smlouvy mezi ČR a SRJ o sociálním zabezpečení publikované sdělením č. 130/2002 Sb. m. s., tzv. „Smlouva“.

Primárním vnitrostátním předpisem upravujícím podmínky důchodového zabezpečení je zákon o důchodovém pojištění, jenž váže důchodové nároky žadatelů o dávky na jejich účast v českém systému důchodového pojištění. Mezi účastníky není sporu o tom, že žalobce před podáním žádosti o starobní důchod byl účasten důchodového pojištění České republiky, na území ČR pracoval a zaplatil odpovídající pojistné do systému sociálního zabezpečení ČR. V tomto ohledu nemá právní relevanci skutečnost, že žalobce získal v roce 1997 státní občanství ČR, neboť příslušná zákonná úprava státní občanství žadatele o důchod jako podmínku nároku na starobní důchod nestanoví (srov. § 5 a § 8 zákona o důchodovém pojištění). Přiznání starobního důchodu je vázáno toliko na splnění podmínky získání potřebné doby důchodového pojištění a dosažení důchodového věku.

Podle § 2 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění se pojištěncem pro účely pojištění rozumí osoba, která je nebo byla účastna pojištění, přičemž podle odstavce 1 téhož ustanovení účast na pojištění je povinná pro fyzické osoby uvedené v § 5 cit. zákona, v první řadě pro zaměstnance v pracovním poměru. Podle § 54 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění pak nárok na důchod vzniká dnem splnění podmínek stanovených tímto zákonem.

Zákon o důchodovém pojištění v § 28 stanoví, že pojištěnec má nárok na starobní důchod, jestliže získal potřebnou dobu pojištění a dosáhl stanoveného věku, popřípadě splňuje další podmínky stanovené v tomto zákoně. Z § 29 odst. 1 písm. f) tohoto zákona dále plyne, že pojištěnec má nárok na starobní důchod, jestliže získal dobu pojištění nejméně 30 let a dosáhl důchodového věku v roce 2014 (žalobce dosáhl důchodového věku dne 4. 2. 2014), nebo podle odst. 2 písm. f) téhož ustanovení získal dobu pojištění nejméně 20 let a dosáhl po roce 2013 věku alespoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený § 32 zákona o důchodovém pojištění pro muže stejného data narození. Důchodový věk byl žalobci podle zákonných ustanovení určen na 62 let a 8 měsíců (příloha dle § 32 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění - Důchodový věk pojištěnců narozených v období let 1936 až 1977). Doba pojištění žalobce získaná podle českých právních předpisů byla stanovena rozsahem 20 let a 67 dnů pojištění. Tyto zjištěné skutečnosti nebyly účastníky rozporovány. Z uvedeného vyplývá, že české doby pojištění žalobce nejsou dostačující pro vznik nároku na starobní důchod podle českých právních předpisů. Podstatou sporu tedy je, zda žalobce získal potřebnou dobu pojištění.

Spornou skutkovou okolností jsou tak žalobcem tvrzené a jím dokládané doby pojištění z let 1968 až 1992, které měl získat na území nynější Republiky Kosovo za doby

existence bývalé SFRJ a SRJ a které žalobce prokazoval potvrzením společnosti H. C. Emin Duraku ze dne 11. 1. 2008 (zaměstnán 18 let, 9 měsíců a 7 dnů) a potvrzením Ministerstva práce a sociálních věcí, Důchodové správy Kosova, ze dne 21. 4. 2004 o odpracované době a příjmech za období let 1973 až 1987. Stěžovatelka tyto „cizí“ doby pojištění žalobci při posuzování jeho nároku na starobní důchod nijak nezhodnotila.

Nejvyšší správní soud zdůrazňuje, že doby pojištění získané na území bývalé SFRJ a SRJ by bylo možno žalobci hodnotit jen potud, pokud by existovala platná mezinárodní smlouva, která je součástí právního řádu České republiky a která se použije přednostně před vnitrostátní úpravou a umožňuje hodnocení takovýchto dob.

K tomu Nejvyšší správní soud dodává, že stěžovatelka rozhodovala o žádosti o přiznání starobního důchodu žalobci již za účinnosti ústavního zákona č. 395/2001 Sb., kterým byla novelizována Ústava (ústavní zákon č. 1/1993 Sb.). Ústavní zákon č. 395/2001 Sb. nabyl účinnosti 1. 6. 2002. Podle čl. 10 Ústavy, ve znění ústavního zákona č. 395/2001 Sb., platí, že vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.

Žalobce se po celou dobu správního i soudního řízení dovolával pro zhodnocení svých dob pojištění získaných v bývalé SFRJ a SRJ aplikace Smlouvy. Krajský soud v odůvodnění napadeného rozsudku rovněž dospěl k závěru o aplikovatelnosti Smlouvy na souzený případ. Naproti tomu stěžovatelka použití Smlouvy na danou věc striktně odmítá s poukazem na její neplatnost ve vztahu s Republikou Kosovo.

Proto považuje Nejvyšší správní soud za nezbytné se povahou a výkladem jednotlivých ustanovení uvedené Smlouvy podrobně zabývat. V rámci posouzení věci je třeba se zaměřit zejména na to, zda tato mezinárodní smlouva ve smyslu čl. 10 Ústavy umožňuje hodnocení dob pojištění žalobce získaných na území bývalé SFRJ a SRJ pro účely rozhodování o nároku žalobce na starobní důchod dle zákona o důchodovém pojištění.

Smlouva mezi ČR a SRJ o sociálním zabezpečení publikovaná sdělením č. 130/2002 Sb. m. s. byla v souladu s čl. 10 Ústavy ratifikována prezidentem republiky (ratifikační listiny vyměněny dne 14. 10. 2002), se Smlouvou vyslovil souhlas Parlament ČR a vstoupila v platnost dne 1. 12. 2002. Podle čl. 37 odst. 3 Smlouvy pozbyla dne 1. 12. 2002 ve vztahu mezi ČR a SRJ platnost mimo jiné Úmluva mezi Československou republikou a Federativní lidovou republikou Jugoslavií o sociálním zabezpečení publikovaná pod č. 3/1958 Sb. Česká republika po zániku České a Slovenské federativní republiky jako samostatný nástupnický stát do uvedené Úmluvy v plném rozsahu sukcedovala již v roce 1993 s teritoriálním omezením podmíněným svrchovaností České republiky. Obdobně Svazová republika Jugoslávie po zániku SFRJ převzala ve stejném rozsahu všechny mezinárodněprávní závazky plynoucí z Úmluvy s teritoriálním omezením na území Černé Hory a Srbska, jehož nedílnou součástí bylo až do roku 2008 i území dnešní Republiky Kosovo. Smlouva je tedy při rozhodování o přiznání starobního důchodu žadatele o dávku použitelná, pokud je pro Českou republiku závazná a pokud stanoví něco jiného než zákon o důchodovém pojištění.

pokračování

Citovaná Smlouva je mezinárodním ujednáním v oblasti veřejného práva, pro které je zásadní relativita práv a povinností z této smlouvy vyplývajících. Práva a povinnosti se mezinárodní smlouvou stanoví ve vzájemném vztahu mezi dvěma či více existujícími subjekty práv a jsou pro ně závazná, dokud tyto subjekty práv existují za předpokladu, že se nedohodnou na skončení platnosti smlouvy a závazků z ní vyplývajících. Zanikne-li některá ze stran mezinárodní smlouvy, řídí se případná sukcese právního nástupce této smluvní strany do mezinárodní smlouvy pravidly obecného mezinárodního práva o sukcesi do smluv (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 11. 2012, č. j. 6 Ads 67/2012 – 37, rozhodnutí zdejšího soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz).

Smlouva je původně bilaterální smlouvou upravující sociální zabezpečení osob migrujících mezi Českou republikou a Republikou Srbsko a Republikou Černá Hora. Dne 3. 6. 2006 došlo k vyhlášení nezávislosti republiky Černá Hora, která se oddělila od soustátí Srbska a Černé Hory. Smlouvou jsou nadále vázány jak samostatná republika Černá Hora, tak Republika Srbsko, která je nástupnickým státem bývalé Svazové republiky Jugoslávie. Jde svým charakterem o mezinárodní smlouvu proporcionální, založenou na principu rovného zacházení, jediného pojištění, sčítání dob pojištění a výplaty dávek do druhého smluvního státu. Uplatňování uvedených principů se provádí metodou koordinace, jejíž cíl je vždy zaměřen na dosažení zamýšlené ochrany práv migrujícího jednotlivce. Účelem koordinačních pravidel není sjednotit podmínky vzniku nároku na dávku, které se v různých státech odlišují, nýbrž koordinace má zajistit, aby osoby, které se rozhodly pracovat ve více státech, nebyly poškozeny na svých důchodových (sociálních) právech oproti jiným osobám, které pracovaly pouze v jednom státě. Na stejných principech koordinace vnitrostátních systémů sociálního zabezpečení je vybudováno i právo Evropské unie v oblasti sociálního zabezpečení, tj. koordinační nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 a č. 574/72, která byla dne 11. 5. 2010 nahrazena novými nařízeními Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 a č. 987/2009.

Výkladem koordinačních pravidel v oblasti sociálního zabezpečení na poli mezinárodněprávním se již zabýval rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v usnesení ze dne 21. 7. 2009, č. j. 6 Ads 88/2006 – 132, kde vyslovil: „*Koordinační pravidla jsou spjata se samou podstatou mezinárodních smluv o sociálním zabezpečení a lze je charakterizovat jako pravidla mezinárodního práva sociálního zabezpečení určená k takovému vzájemnému provázání systémů sociálního zabezpečení (i ve vztahu k dalším mezinárodním předpisům), která umožňují úpravu mezinárodních otázek s cílem ochránit postavení migrujících pracovníků, jejich rodinných příslušníků a podobných skupin osob v sociálním zabezpečení. Mezinárodní smlouvy sociálního zabezpečení lze chápat jako koordinační nástroje, jejichž podstatou a účelem je princip stejného vzájemného zacházení s občany smluvního státu z hlediska ochrany jejich práv vyplývajících ze sociálního zabezpečení jako s občany vlastními.*“

Základním principem mezinárodní koordinace důchodového pojištění je sčítání dob pojištění pro účely vzniku nároku na dávku (tomu odpovídá čl. 16 Smlouvy). Princip sčítání dob pojištění spočívá v tom, že pokud doba pojištění získaná podle právních předpisů jednoho smluvního státu nebude dostačující pro vznik nároku na důchod, budou se pro nárok na důchod započítávat i doby odpovídajícího pojištění získané podle právních předpisů druhého smluvního státu, a to v rozsahu, ve kterém se časově nepřekrývají. Získali pojištěnec dobu pojištění potřebnou pro nárok na důchod v jednom státě bez přihlédnutí

k cizím dobám pojištění, bude mu přiznán tzv. plný důchod. Jeho výše bude určena pouze na základě vnitrostátních právních předpisů. Pokud pojištěnec získá v některém státě nárok na důchod pouze s přihlédnutím k cizím dobám pojištění, bude mu přiznán tzv. dílčí důchod. V tomto případě každý smluvní stát přiznává a vyplácí důchod jen za doby pojištění, které pojištěnec získal podle jeho vlastních právních předpisů. Jinak řečeno, pokud pojištěnec odvedl pojistné do systému sociálního zabezpečení druhého smluvního státu (podmíněno celkovou dobou pojištění v tomto státě delší než jeden rok, obdobně čl. 17 Smlouvy), vznikne mu za splnění dalších zákonem stanovených podmínek nárok na dílčí důchod z důchodového systému tohoto druhého smluvního státu.

Článek 16 odstavec 1 Smlouvy stanoví: *„Je-li vznik, zachování nebo obnovení nároku na dávku podle právních předpisů jednoho smluvního státu podmíněno získáním doby pojištění, přihlíží instituce tohoto smluvního státu, je-li to nezbytné, také k době pojištění získané podle právních předpisů druhého smluvního státu tak, jako by byla získána podle jejích právních předpisů, za podmínky, že se nepřekrývají.“*

Ve vztahu k projednávanému případu je třeba zmínit i výlučný reciproční vztah mezi placením pojistného do systému určitého státu a jemu odpovídajícímu poskytování konkrétních dávek z tohoto systému, vyplývající právě ze zásady aplikace právního řádu jediného státu (tzv. princip jediného pojištění). Jinými slovy, ten stát, do jehož systému sociálního zabezpečení bylo pojištěncem odváděno pojistné, je odpovědným a povinným subjektem k poskytování příslušných dávek tomuto pojištěnci v rozsahu zaplaceného pojistného a při splnění dalších kodifikovaných podmínek. Placení pojistného představuje přímý podíl na tvorbě zdrojů sociálního zabezpečení.

Současně smluvní státy dbají na rovnost zacházení všech pojištěnců, kteří podléhají nebo podléhali systémům jejich sociálního zabezpečení. Není dovolena jakákoliv diskriminace, která znevýhodňuje postavení migrující osoby. Pojištěnec, který se připojil k systému sociálního zabezpečení smluvního státu, musí mít stejné zacházení jako osoby, které žily a pracovaly v tomto státě po celý život. Podmínky pro poskytování dávek smluvní státy zásadně nevážou ke státní příslušnosti pojištěnce a ani u většiny dávek k místu jeho bydliště či trvalého pobytu, ale toliko k samotnému účastenství (placení pojistného) na systému sociálního zabezpečení daného smluvního státu.

Na shora vyložených zásadách je založena i předmětná Smlouva. Které vztahy v oblasti sociálního zabezpečení mezi ČR a Republikou Srbsko jsou upraveny touto Smlouvou, vymezuje věcný (čl. 2 Smlouvy) a osobní rozsah Smlouvy (čl. 3 Smlouvy). Článek 2 Smlouvy stanoví, že se Smlouva aplikuje mj. i na vzájemné vztahy důchodového pojištění, a tedy i na zákon o důchodovém pojištění. Pro posouzení projednávaného případu je však zásadní definice osobního rozsahu Smlouvy, podle jejíhož článku 3 se Smlouva vztahuje na: *„a) osoby, které podléhají nebo podléhaly právním předpisům jednoho nebo obou smluvních států,“* a dále za *„b) jiné osoby, pokud odvozují svá práva od osob uvedených pod písmenem a)“*. Smlouva se z hlediska osobního rozsahu vztahuje na všechny takto určené osoby, a to bez ohledu na státní občanství osob podléhajících Smlouvě. Nutno podotknout, že takto vymezený osobní rozsah je obsažen ve většině proporcionálních mezinárodních smluv uzavřených v oblasti sociálního zabezpečení.

pokračování

Ze znění citovaného článku 3 Smlouvy a ze shora podaného výkladu povahy Smlouvy tak zcela jednoznačně vyplývá, že rozhodným kritériem aplikovatelnosti Smlouvy na pojistný případ je příslušnost k právním předpisům sociálního zabezpečení smluvních stran, tzn. účastenství na systému důchodového pojištění smluvních stran (ČR a Republiky Srbsko, příp. jejich právních předchůdců). Ve vztahu k souzené věci by tak byla Smlouva použitelná na případ žalobce za předpokladu, že v době podání žádosti o důchod byla závazná ve vztahu k existujícím smluvním státům ČR a Republiky Srbsko, podle jejichž právních řádů žalobce získal v minulosti započitatelné doby pojištění a z nichž zaplatil adekvátní pojistné do systémů sociálního zabezpečení ČR i Republiky Srbsko (příp. jejich právních předchůdců). Pro možnou aplikovatelnost Smlouvy je v případě žalobce nerozhodná otázka jeho státního občanství. Argumentace žalobce opírající se o získání občanství ČR již v roce 1997 a existence předchozího občanství SFRJ, SRJ a následně Republiky Srbsko, nikoliv však občanství Republiky Kosovo, je v této věci právně bezvýznamná. Rovněž je v projednávaném případě irelevantní skutečností to, že místo výkonu zaměstnání na území bývalé SFRJ a SRJ, od něhož se odvíjí sporné doby pojištění, je v současné době, jakož i v době podání žádosti žalobce o důchod, součástí území nově vzniklého státu Republiky Kosovo (ČR uznala jeho nezávislost a mezinárodněprávní subjektivitu v roce 2008).

Podstatné je především to, zda doby pojištění získané na území bývalé SFRJ a SRJ žalobce prokazatelně nabyt, zda v době výkonu zaměstnání žalobce podléhal právním předpisům jugoslávským, resp. právním předpisům SFRJ a SRJ, a zda odvedl za tyto doby zaměstnání odpovídající pojistné do systému sociálního zabezpečení SFRJ a SRJ. Právní nástupcem SFRJ pro dotčené území oblasti Kosovo se stala Svazová republika Jugoslávie a následně od roku 2006 Republika Srbsko.

Stěžovatelka sice správně uvedla, že mezi ČR a Republikou Kosovo není aktuálně uzavřena žádná platná mezinárodní smlouva upravující vzájemné vztahy v oblasti sociálního zabezpečení, ale s odkazem na předchozí výklad tato skutečnost nemá pro projednávaný případ žádný význam. Žalobce nikdy nepodléhal právním předpisům Republiky Kosovo a nikdy nebyl účasten pojištění v systému sociálního zabezpečení samostatné Republiky Kosovo, což shodně potvrzovali oba účastníci řízení. Z hlediska zajištění samotnou stěžovatelkou namítané reciprocity, nemůže být kosovský nositel pojištění příslušný k hodnocení dob pojištění, kterým neodpovídá potřebný ekvivalent v podobě odvedeného pojistného do důchodového systému Republiky Kosovo. Jiná situace by ovšem nastala, kdyby žalobce pracoval na území dnešní Republiky Kosovo v době její výlučné suverenity (od roku 2008) a platil pojistné do jejího důchodového systému, potom by argumentace stěžovatelky týkající se bezesmluvního vztahu mezi ČR a Republikou Kosovo měla své opodstatnění.

Naproti tomu žalobce konzistentně tvrdil a dokládal různými písemnostmi, že získal doby pojištění v bývalé SFRJ a SRJ, podléhal tím právním předpisům jugoslávským a platil pojistné do systému sociálního zabezpečení SFRJ a SRJ, proto je k věci příslušný jejich nástupce, tj. srbský nositel pojištění.

Stěžovatelka tedy pochybila, pokud se odmítla žalobcem tvrzenými dobami pojištění, které měl získat na území bývalé SFRJ a SRJ v letech 1968 až 1992, zabývat a bez dalšího zhodnotila pro posouzení nároku žalobce na důchod toliko české doby pojištění.

Ačkoliv krajský soud dospěl ke správnému právnímu závěru ohledně chybného posouzení hmotně právní otázky aplikace Smlouvy stěžovatelkou na případ žalobce, Nejvyšší správní soud považuje za nutné korigovat některé dílčí závěry krajského soudu. Nejvyšší správní soud nemůže souhlasit s názorem krajského soudu, že obsah usnesení srbského Republikového fondu ze dne 6. 3. 2012, č. 83642, odpovídá bez dalšího obsahu čl. 3 Smlouvy. Z textu úředně ověřeného překladu tohoto rozhodnutí nelze seznat jednoznačné potvrzení žalobcem získaných dob pojištění v Republice Srbsko (resp. SFRJ a SRJ) v letech 1968 až 1992 srbským Republikovým fondem (srbský nositel pojištění - pozn. zdejšího soudu). Rovněž krajský soud učinil nejasnými některé své úvahy stran významu smluvního vztahu mezi ČR a Republikou Kosovo a automatické aplikace čl. 16 Smlouvy na případ žalobce. Závěrem lze ovšem konstatovat, že výše uvedená dílčí pochybení krajského soudu nemají vliv na zákonnost výroku jeho zrušujícího rozsudku.

Nejvyšší správní soud tedy konstatuje, že krajský soud postupoval správně, když napadené rozhodnutí stěžovatelky zrušil a věc jí vrátil k dalšímu řízení. Stěžovatelka v projednávaném případě dosud nezjistila dostatečně skutkový stav věci, aby mohla posoudit splnění všech podmínek pro aplikaci Smlouvy, tj. zda žalobce v minulosti prokazatelně podléhal právním předpisům jugoslávským ve smyslu čl. 2 a čl. 3 Smlouvy, tedy zda je naplněn zvláště osobní rozsah Smlouvy. Stěžovatelka v dalším řízení musí v první řadě ověřit žalobcem tvrzené doby pojištění získané na území bývalé SFRJ a SRJ v letech 1968 až 1992. Za tím účelem bude nutné, aby se stěžovatelka obrátila na srbského nositele pojištění, neboť ten jediný je příslušný k jednoznačnému potvrzení dob pojištění získaných podle právních předpisů Republiky Srbsko a jejích právních předchůdců.

Nejvyšší správní soud si je vědom toho, o jak specifický případ se v dané věci jedná a s tím související obtížnější interpretace relevantních právních předpisů. Proto bude třeba ze strany orgánů sociálního zabezpečení v obdobných případech postupovat jednotným způsobem. Pokud tedy žadatel o důchodovou dávku uvede, že získal doby důchodového pojištění na území Kosova do roku 2008, kdy Republika Kosovo vyhlásila svoji nezávislost, český nositel pojištění se za účelem potvrzení získání tohoto období důchodového pojištění obrátí na srbského nositele pojištění. Jestliže ten získání tohoto období potvrdí, jde o období důchodového pojištění získané podle právních předpisů Republiky Srbsko a bude nutno na tyto pojistné případy aplikovat Smlouvu.

IV. Závěr a náklady řízení

Ze všech uvedených důvodů Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost stěžovatelky není důvodná, proto ji v souladu s § 110 odst. 1 *in fine* s. ř. s. zamítl.

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud na základě § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Účastník, který měl ve věci plný úspěch, má právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti

pokračování

účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Žalobce měl v řízení o kasační stížnosti plný úspěch, a proto mu náleží náhrada důvodně vynaložených nákladů proti stěžovateli. Stěžovatelka, která neměla v tomto soudním řízení úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Žalobce byl v řízení o kasační stížnosti zastoupen advokátkou Mgr. Julií Chocholovou, náleží mu tedy náhrada nákladů spojených s úkony právní služby v souvislosti se zastoupením advokátkou. Zástupkyně žalobce v řízení o kasační stížnosti stěžovatelky učinila celkem dva úkony právní služby, sazba za jednotlivé úkony se řídí vyhláškou č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů. Těmito úkony byla dvě písemná podání soudu ve věci samé [§ 11 odst. 1 písm. d) advokátního tarifu], jimiž bylo vyjádření žalobce k návrhu stěžovatelky na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti ze dne 23. 6. 2015 a vyjádření žalobce ke kasační stížnosti stěžovatelky ze dne 2. 7. 2015. Za jeden úkon právní služby náleží mimosmluvní odměna dle § 7 položky 3 ve spojení s § 9 odst. 2 advokátního tarifu 1000 Kč, za dva úkony tedy 2000 Kč. Sazba mimosmluvní odměny se zvyšuje o 300 Kč paušální náhrady hotových výdajů dle § 13 odst. 3 advokátního tarifu. Celkem tedy za jeden úkon právní služby náleží 1300 Kč. Žalobci tedy náleží částka 2600 Kč (2×1300 Kč). Zástupkyně žalobce je plátcem daně z přidané hodnoty, náhrada nákladů řízení za úkony právní služby proto byla navýšena o 21 %, celkem náhrada nákladů řízení činí 3146 Kč. Tuto částku je stěžovatelka povinna zaplatit žalobci k rukám jeho právní zástupkyně Mgr. Julie Chocholové, ve lhůtě 15 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 30. října 2015

JUDr. Jakub Camrda
předseda senátu